

AVRUPA İŞKOLU KOMİTELERİ, İŞLEVLERİ VE YENİ GELİŞMELER

Doç.Dr. Ayşe ÜNAL
Uludağ Üniversitesi SBMYO

I-İşkolu Düzeyinde Taraflar

AB'nde işkolları düzeyinde ilişkilerin temelini işçi tarafı, ETUC (Avrupa Sendikalar Konfederasyonu) tarafından tanınan Avrupa İşkolu Komiteleri (EIC'ler)'dir. Bu organlar ETUC'a bağlı ulusal konfederasyonlara üye ve belli bir işkolunu örgütleyen sendika ve federasyonları biraraya getirmektedir. Avrupa İşkolu Komiteleri'nin çoğu Uluslararası İşkolu Sekreteryalari'nin (ITS'ler) Avrupa bölge örgütleridir veya bunlarla yakın işbirliği içindedirler(Ünal, 1999, 254-255).

İşkolu düzeyinde ilişkilerin temelini işveren tarafının belirlenmesi ise daha güçtür. İşverenler işkolu düzeyinde de örgütlenmişlerdir. Ancak bunların tamamı Uluslararası İşveren Örgütü (UNICE)'ye bağlı değildir. Çok sayıdaki Avrupa endüstriyel/işkolu birliklerinin çoğu yalnızca ekonomik ve teknik konularda yetkili olduklarını sosyal alanda ise yetkilerinin bulunmadığını ifade etmektedirler. Bu nedenle bu düzeydeki işveren örgütlenmesi daha parçalanmış bir görüntü arz etmekte ve sendikal tarafta olduğu gibi güçlü bir örgütlenme yapısına sahip bulunmamaktadırlar (European Trade Union Institute, 1993, 33.). Bu örgütlenme yapısı sosyal diyalogu başlatmak isteyen EIC'ler ve Avrupa Komisyonu açısından güçlükler yaratmaktadır. Örneğin kimya, konfeksiyon ve tütün gibi işkollarında işveren örgütünün bulunmayışı veya varolan işveren örgütünün görüşmeleri reddetmesi bu sektörlerde bağlatıcı ilişkilerin kurulması açısından sorunlara yol açmıştır. Bununla birlikte bazı işveren örgütleri sendikalarla ve Komisyon'la görüşmelere katılacak kadar temsil gücüne sahip olduklarını kabul etmektedir.

Yukarda belirtilen nedenlerle Ortak Komiteler oluşturulmuş ve bunlar sosyal tarafların dahil olduğu kurumsallaşmış bir sosyal diyalog aracı olarak işlev görmüşlerdir (European Trade Union Institute, 1993, 61-63).

A-Ortak Komiteler

1960'larda Komisyon'un da yardımıyla oluşturulan Ortak Komiteler Avrupa düzeyinde sosyal diyalogun başlangıcını teşkil etmişlerdir. 1984 Sosyal Eylem Programı ve 1987 Tek Avrupa Senedi ile birlikte Avrupa Komisyonu'na sosyal diyalog konusunda yeni yükümlülükler getirilmesi işkolu ve konfederasyonlar arası düzeyde sosyal diyaloga yeni bir bakış açısı getirmiştir (European Trade Union Institute, 1993, 61-63).

Belirtilen gelişmeler üzerine sekiz işkolunda ortak komite oluşturulmuştur. (Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun bir parçası olarak kabul edilen kömür ve çelik komiteleri hariç):

- Tarım
- Deniz Balıkçılığı
- Sivil Havacılık
- Demiryolları
- Deniz Taşımacılığı
- Ülke İçi Su Yolları
- Kara Taşımacılığı
- Telekomünikasyon

1- Ortak Komitelerin Amacı

Ortak Komitelerin amacı (genellikle tüzüklerinde de belirtilmektedir) ilgili işkollarında yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve uyumlulaştırılması amacıyla belirlenen Topluluk Sosyal Politikasının uygulanması ve hazırlanmasında Komisyona yardımcı olmaktır. Komiteler bu amaçla Komisyonun direktifi veya kendi inisiyatifleri doğrultusunda ortak görüş ve raporlar hazırlamakta, çalışmalar yapmakta, seminerler düzenlemekte ve bir diyalog zemini oluşturmaktadır.

Ortak komitelerden yalnızca biri bu amaçların daha ilerisine geçerek toplu sözleşmeye benzer bir anlaşma imzalamıştır. Tarım İşkolu Ortak Komitesi 1968'de ekili tarımı kapsayan ve 1971'de hayvancılığa da yayılan bir "Avrupa Tavsiyename" benimsemiştir. Bunun ardından 1978'de tarım sektöründeki çalışma sürelerini düzenleyen (1980'de hayvancılığa da yayılmıştır) ikinci bir Tavsiyename daha benimsenmiştir. Avrupa Tarım İşçileri Sendikaları Federasyonu'na (EFA) göre bu Tavsiyenamelerin amacı ulusal düzeydeki sendikaların ve işveren örgütlerinin toplu sözleşmelerde ulaşmaya çalışacakları hedefleri belirlemektir (European Industrial Relations Review, 1992,14).

2-Ortak Komitelerin Kompozisyonu

Ortak Komiteler eşit sayıda işçi ve işveren temsilcilerinden oluşmakta ve toplam üye sayısı 44 ile 56 arasında değişmektedir. Sendikalar tarafında temsilcilerin önemli bir çoğunluğu ETUC'un Avrupa İşkolu Komiteleri'nden seçilmektedir. İşverenler tarafında ise genellikle tek bir örgütün temsilcileri yer almakta ancak bazen durum daha karmaşıklaşarak birden fazla örgütün temsilcileri katılmaktadır. Örneğin sivil havacılık komitesinde beş ayrı işveren örgütü yer almaktadır

Komitelerin çoğunda Komisyonun, diyaloga katılmak isteyen örgütlerden az sayıda temsilciyi fazladan tayin etme hakkı vardır. Bu durum özellikle ETUC'a bağlı olmayan sendika konfederasyonları için geçerli olmakta (Fransız CGT, Portekiz CGTP-IN ve 1991'den önce- İspanyol CCOO) ve bunları dengelemek için fazladan aynı sayıda işveren temsilcisi atanmaktadır (European Industrial Relations Review, 1992,14).

ETUC'a bağlı 16 Avrupa İşkolu Komitesi'nden yalnızca yukarıda sayılan sektörlerde yer alan 8'i işkolu düzeyinde kurumsallaşmış bir sosyal diyalog içindedir.

Diğer işkolu Komiteleri sektördeki ilgili işveren örgütü ile bu şekilde bir diyaloga girmeyi başaramamışlardır. Bunun en önemli nedeni, işkolu düzeyindeki işveren örgütlerinin belli bir sektörü ilgilendiren bir konu bulunmadığı sürece işkolu düzeyinde diyaloga girmeme yaklaşımlarıdır. Konunun özel olarak belli bir sektörü ilgilendirmemesi halinde sosyal diyalog UNICE'nin sorumluluğu olarak kabul edilmektedir. Örneğin Metal sektöründeki işveren örgütü olan WEM bu tutumu benimsemektedir (European Industrial Relations Review, 1992, 14).

3- Ortak Komitelerin İşlevleri

Ortak Komiteler Komisyonun, Avrupa endüstri ilişkileri sistemini ve Avrupa çapında toplu sözleşmeleri oluşturmada ilk adım olma amacına pek ulaşamamışlardır. Yalnızca tarım sektöründe toplu sözleşmeye benzer bir anlaşma imzalanabilmiştir. Ancak (Portekiz işverenlerinin 1991 yılına kadar karşı çıkmaları nedeniyle) çalışma süreleriyle ilgili bu tavsiyename uygulamaya geçirilememiş ve değiştirme ve yaygınlaştırmaya ilişkin müzakereler de bloke edilmiştir (European Industrial Relations Review, 1992,14).

Komiteler, sosyal taraflar arasında diyalog ve iyi ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla Topluluk politikası ve kurumlarına danışmanlık hizmeti sunmada daha başarılı olmuşlardır. Bugüne kadar Komisyon'a sayısız ortak görüş ve rapor sunulmuştur. Ancak bazı hallerde sosyal taraflar Komisyonu önemli konularda

kendilerine danışmadığı veya sunulan raporlara yanıt vermediği için eleştirmişlerdir. Bu durum bazı katılımcıların Komitelerinin işlevselliği ve Komisyon'un bu çalışmalara ihtiyaç duyup duymadığı konusunda şüpheye düşmesine yol açmıştır. Ayrıca Komitelerin resmi ve bürokratik yapısı da eleştirilere uğramış ve bazı katılımcılar daha esnek ve gayriresmi bir düzenlemeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Ortak Komitelerin esas önemi, işçi ve işveren temsilcilerinin ortak konuları tartışmak üzere düzenli olarak bir araya gelmelerini sağlayan bir zemin oluşturmasından kaynaklanmaktadır. Bu tür bir diyalog deneyimi gelecekteki daha kapsamlı görüşmeler için bir temel oluşturabilecektir. Tarım, deniz balıkçılığı gibi nisbeten daha dinamik komiteler Avrupa düzeyinde tartışacak konuların gerçekten varolduğunu göstermektedir (örneğin ortak tarım, balıkçılık ve ulaşım politikaları gibi).

Maastricht Antlaşması Sosyal Protokolü de Topluluk düzeyinde işçi-işveren diyalogunu ve danışmayı geliştirmeyi öngörmektedir. Bu konu hem işkolu düzeyindeki örgütlenmeleri hem de konfederasyonları kapsamaktadır. Nitekim, Sosyal Politika Sözleşmesi'nin uygulanmasına Dair Komisyon Bildirgesi'nde Komisyon "danışılacak örgütün birden fazla işkolunu veya belli işkollarını veya kategorilerini temsil etmesi ve Avrupa düzeyinde örgütlenmiş olması gerektiğini", ifade etmektedir. Bu amaçla da Bildirge'nin ekinde danışılacak örgütlerin bir listesi verilmiş ve sendikalarla ilgili listede ETUC ve gerektiği zaman ETUC'un işkolu örgütlerine de danışılacağı bildirilmiştir. Ancak bu danışma sistematik olarak değil ancak bir direktif belli bir işkolunu ilgilendirdiğinde ilgili işkolu komitesine danışılması suretiyle gerçekleştirilecektir (European Trade Union Institute, 1993, 33.).

II-Özel Çalışma Grupları

Ortak Komitelerin sınırlı bir başarı göstermesi üzerine Komisyon 1980'lerde işkolu düzeyinde sosyal diyaloga yeni bir boyut getirmiştir. Bu yeni yaklaşım ile resmi yapılardan uzak durularak işkolu düzeyinde taraflar arasında oluşturulacak gayriresmi yapılar ve görüş alışverişi teşvik edilmiştir. Komisyon'a göre buradaki amaç "karşılıklı anlayışın önündeki engellerin yıkılması", "çatışan yaklaşımlar arasında bir orta yolun bulunması" ve Avrupa Topluluğu'nun yaklaşımı hakkındaki bilinç düzeyini artırmaktır.

Ortak Komiteler çerçevesindeki diyalog toplantıları bilgi alış veriş, Topluluk politikaları hakkında karşılıklı danışma, araştırma ve seminerler düzenlenmesi gibi faaliyetlerin ötesine pek geçememiştir. Ancak komisyon da Avrupa düzeyinde toplu sözleşme ümidini en azından kısa vade için ortadan kaldırmış ve "işçi ve

Kamu-İş; C:8, S: 3/2005

işverenler arasında karşılıklı bir güven ortamı yaratılmasını" ve işkolunun sorunlarının birlikte tartışılmasını sağlamayı hedeflemiştir.

Bu sürecin sonucunda 1980'lerde işkolu düzeyinde yeni bir diyalog türü geliştirilerek özel gayriresmi çalışma grupları oluşturulmuştur. Bu çalışma gruplarının amacı işkollarında istihdamla ilgili araştırmalar yaparak Komisyona özel konularda danışmanlık etmektir. Genellikle işveren örgütlerinin kurumsallaşmış bir yapı çerçevesinde görüşmelere yaklaşmaması ancak gayriresmi bir şekilde düzenli görüş alışverişini kabul etmeleri nedeniyle bu yapılar ortaya çıkmıştır (European Trade Union Institute,1993, 33.).

Aşağıda tablolarda 1998 yılına kadar kurulan İşkolu Komiteleri ve Gayriresmi Çalışma Grupları görünmektedir.

Tablo 1: 1998 Yılında Mevcut İşkolu Komiteleri

İşkolu	Oluşturulduğu Yıl	Sosyal Taraflar
Tarım	1963*	İşverenler: Avrupa Birliği Tarım Örgütleri İşverenler Grubu (GEOPA-COPA). Sendikalar: Avrupa Tarım İşçileri Sendikaları Federasyonu (EFA).
Yol ulaşım	1965	İşverenler: Uluslar arası Karayolu Ulaşım Sendikası (IRU). Sendikalar: Ulaşım İşçileri Federasyonu: Avrupa Birliğindeki Sendikalar (FST).
Dahili seyir	1967**	İşverenler: Ülke İçi Seyir İşverenleri Uluslararası Sendikası (IUIIN), Avrupa Gemiciler Örgütü (ESO). Sendikalar: FST.
Demiryolları	1972	İşverenler: Avrupa Demiryolları Topluluğu (CCFE). Sendikalar: FST.
Deniz ulaşım	1987	İşverenler: Avrupa Gemi Sahipleri Birliği (ECSA). Sendikalar: FST.
Sivil havacılık	1990	İşverenler: Avrupa Havayolları Birliği (AEA), Avrupa Bölgesel Havayolları Birliği (ERA), AT Bağımsız Hava Taşımacıları (ACE), AT Hava Taşımacıları (ACCA), Havayolları Uluslararası Konseyi (ACI). Sendikalar: FST.
Deniz balıkçılığı	1974	İşverenler: AB Balıkçılık İşletmeleri Ulusal Örgütleri Birliği (Europêche), Avrupa Topluluğunda Tarım İşbirliği Genel Komitesi – Balıkçılık İşkolu (Cogeca). Sendikalar: FST.
Telekomünikasyon	1990	İşverenler: Kamu ve özel operatörlerin temsilcileri. Sendikalar: İletişim Uluslararası (CI), Avrupa Kamu Hizmetleri Çalışanları Federasyonu (Eurofedop).
Posta hizmetleri	1994	İşverenler: Telekom. Sendikalar: Telekom

Kaynak : "Social Dialogue - The Situation In The Community In 1995", Social Europe 2/95, European Commission; "Status Report 1996", Social Dialogue Newsletter, Special Issue, 1997.

Tablo 2: Karar Tarihinde Mevcut Gayriresmi Çalışma Grupları

İşkolu	Oluşturulduğu Yıl	Sosyal Taraflar
Oteller, restoranlar, kafeler	1983	İşverenler: AB ve AEA Ulusal Otel ve Restoran Birlikleri Konfederasyonu (HOTREC). Sendikalar: IUF Dahilindeki Avrupa Gıda, Hızı Yemek ve Bağlı İşçi Sendikaları Komitesi (ECF-IUF).
Ticaret	1985	İşverenler: EuroCommerce. Sendikalar: Ticaret, Büro, Profesyonel ve Teknik işçiler Uluslararası Federasyonu Avrupa Bölgesel (Euro-FIET).
Sigorta	1987	İşverenler: Avrupa Sigorta Komitesi (CEA), Sigorta ve Reassurans Araçları Uluslararası Birliği (BIPAR), Avrupa Kooperatif ve Karşılıklı Sigorta Şirketleri Birliği (ACME). Sendikalar: Euro-FIET.
Banka	1990	İşverenler: Avrupa Birliği Bankacılık Federasyonu (FBE), Avrupa Tasarruf Bankaları Grubu (GECE), Avrupa Kooperatif Bankalar Grubu (GEBC). Sendikalar: Euro-FIET.
Ayakkabı	1991	İşverenler: Ayakkabı İşkolu Avrupa Konfederasyonu (ECFI). Sendikalar: Avrupa Sendika Komitesi: Tekstil, Giyim ve Deri (ETUC:TCL)
İnşaat	1992	İşverenler: Avrupa İnşaat İşkolu Federasyonu (FIEC). Sendikalar: Avrupa İnşaat ve Kereste İşçileri Federasyonu (EFBWW).
Temizlik	1992	İşverenler: Avrupa Temizlik İşkolları Federasyonu (EFCI). Sendikalar: Euro-FIET.
Tekstil Ve Giyim	1992	İşverenler: Avrupa Dokuma ve Tekstil Organizasyonu (EURATEX). Sendikalar: ETUC:TCL.
Güvenlik Hizmetleri	1992	İşverenler: Avrupa Güvenlik Hizmetleri Federasyonu (CoEss). Sendikalar: Euro-FIET.
Ağaç	1994	İşverenler: Avrupa Ağaç ve Kereste İşleri Konfederasyonu (CEI-Bois). Sendikalar: EFBWW.
Şeker	1968	İşverenler: Avrupa Şeker Üreticileri Komitesi (CEFS). Sendikalar: ECF-IUF.

Kaynak: : "Social Dialogue - The Situation In The Community In 1995", Social Europe 2/95, European Commission; "Status Report 1996", Social Dialogue Newsletter, Special Issue, 1997.

III-Avrupa İşkolu Komitelerine İlişkin Yeni gelişmeler

1998 yılı Mayıs ayında Avrupa Komisyonu Avrupa'da işkolu düzeyinde sosyal diyalogun yapılanmasını değiştiren bir karar benimsedi. Bu karar, mevcut "ortak işkolu komiteleri"nin" (Joint Sectoral Committees) yerini yeni "işkolu diyalog komitelerinin" (Sectoral Dialogue Committees) almasını öngörmüştür. 1 Şubat 1999 itibariyle tüm işkolu düzeyinde sosyal diyalogun mevcut olduğu işkollarının neredeyse tamamı yeni komitelerin kurulması için gerekli başvurularını yapmış, ayrıca yeni işkolları da diyaloga katılmak istemiştir. Bu yeniden organizasyon işkolu düzeyinde sosyal diyalogun yeniden yapılandırılmasına yol açmıştır. Yeni oluşumun

Kamu-İş; C:8, S: 3/2005

bu düzeydeki faaliyetlerin yenilenmesi ve gelişmesine ivme kazandıra-cağı tahmin edilmektedir(<http://www.eiro.eurofound.ie/1999/02/feature/eu9902150f.html>). Komisyon'un işkolu sosyal diyalog komitelerinin kurulma şek-line tanımlayan 1998 tarihli bildirgesinin (COM (1998) 322 final) ardından yaklaşık 30 komite kurulmuştur. Bu komiteler AB ekonomisinin yaklaşık olarak %52'sini kapsamakta ve 88 milyon çalışanı temsil etmektedir. 2003 yılında 3 yeni komite daha kurulmuştur. Gemi inşaat işkolu, Yerel kamu hizmetleri, Görsel İşitsel işkolları (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2004,3).

İşkollarındaki pratik gerçekleri daha yakından bilen sosyal taraflar bu komiteler kanalıyla Avrupa'nın yönetiminin iyileştirilmesine katkıda bulunma olanağına sahip olmaktadır. AB'de sosyal uyumun öneminin yeniden vurgulanması ışığında Komisyon bu anahtar sosyal diyalog araçlarının işleyişine yönelik destek ve katılımını artırmıştır(<http://www.eiro.eurofound.ie/1999/02/feature/eu9902150f.html>).

A- Anlaşmaların Çeşitliliği

İşkolu sosyal diyalog anlaşmalarının çeşitliliği farklı durumları yansıtmaktadır. Bu anlaşmalar bazen sosyal tarafların girişimi, bazen Komisyon tarafından başlatılan danışma sürecinin, bazen de Topluluk karar ya da Direktiflerinin uygulanmasının sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Avrupa Birliği Kurucu Sözleşmesi bu anlaşmaların uygulanması konusunda esnek bir yapı getirmiştir. Bunda amaç sosyal taraflara ve Üye Devletlere has özelliklerin dikkate alınmasıdır. İşkolu ve işkolları arası düzeydeki sosyal taraflar bu yöntemi teleçalışma konusundaki sözleşmeye de yansıtmişlerdir. Sözleşmenin imzacı tarafları kendi taahhütlerinin niteliği ve derecesini belirlemede özgürdür. Bazı anlaşmalar genel tavsiye niteliği taşıırken, bazıları da ulusal ve Avrupa düzeyinde izleme mekanizmalarının da eşlik ettiği yükümlülükler getirmektedir.

B-Temsil Gücü

Temsil gücü sosyal diyalogun meşruiyeti açısından son derece önemlidir. Bu nedenle bir işkolu sosyal diyalog komitesinin kurulması için başvuru yapıldığında Komisyon ilgili örgütlere temsil güçlerinin değerlendirildiği bir anket sunmaktadır. Temsil gücü tedbirlerin niteliğine göre değişiklikler göstermektedir. Örneğin sözleşme müzakerelerinde basit danışmalara kıyasla daha katı bir şekilde uygulanmaktadır. Komisyon Aralık 2002'de sosyal tarafların temsil gücünü belirlemeye yönelik bir araştırma başlatmıştır. Haziran 2002 tarihinde yayınlanan

Kamu-İş; C:8, S: 3/2005

"Avrupa Sosyal Diyalogu, Yenileşme ve Değişim Gücü" başlıklı yeni Komisyon Bildirgesi önemli bir adım olmuştur. Bu belge mevcut yapıları önemli ölçüde iyileştirmekte ve AB düzeyinde daha etkin bir yönetim için daha etkin bir diyalogu teşvik etmektedir. Komisyon işkolu düzeyinde sosyal diyalogun "istihdam, çalışma koşulları, mesleki eğitim, endüstriyel değişim, bilgi toplumu, nüfus yapısı, genişleme ve globalleşme gibi istihdamla ilgili birçok konunun ele alınması için doğru düzey" olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım ışığında Komisyon:

Yeni komiteler kurulması politikasını sürdürmeyi;

İşkolları arasında gerekli gruplanmalar ve işbirliğini teşvik etmeyi;

İşkolu diyalog komitelerinin diyalog ve müzakere amaçlı faaliyetlerini yönlendirmeyi;

Lizbon Stratejisinin uygulanması ve izlenmesine pratik katkıda bulunan çalışmalar yapan komitelerin desteklenmesine öncelik vermeyi;

İrtibat forumunun bilgilendirme ve genel danışma açısından tercih edilen zemin olma rolünü güçlendirmeyi amaçlamaktadır

Sosyal taraflar arasında bilgi alışverişi forumu olan İrtibat Forumu Komisyon daveti üzerine yılda birkaç kez toplanır. İrtibat Forumunda Avrupa düzeyindeki işkolları arası ve işkolu düzeyindeki sosyal taraflar AB sosyal politikasındaki gelişmeler ve AB'nin bu alandaki belli başlı girişimleri konusunda bilgilendirilirler. Forum aynı zamanda tüm işkollarını ilgilendiren konularda tartışma, danışma ve farklı işkolları arasında bilgi alışverişinde bulunma olanağı sağlar (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2004,10).

C-Yeni İşkolu Diyalog Komitelerinin Kuruluş Şekli

Komisyon Kararı, sosyal tarafların ortak olarak Avrupa düzeyinde diyaloga girme talebinde buldukları ve endüstrinin her iki tarafını temsil eden örgütlerin bir dizi kriteri karşıladığı işkollarında işkolu diyalog komitelerinin kurulmasını öngörmektedir. Bu örgütler:

1- Belirli işkolu veya kategorileri kapsamalı ve Avrupa düzeyinde örgütlenmiş olmalı,

2- "Üye Devletlerin sosyal ortak yapıları içerisinde dahili ve kabul görmüş" ve "toplu sözleşme müzakere yetkisine sahip" örgütleri içermeli ve "birden fazla Üye Devleti temsil eder nitelikte" olmalı,

Kamu-İş; C:8, S: 3/2005

3- Komitelerin çalışmalarına etkin katılımlarını sağlayacak yeterli yapılara sahip olmalıdırlar (<http://www.eiro.eurofound.ie/1999/02/feature/eu9902150f.html>).

Komitelerin rolü sosyal sonuçları olan konularda Avrupa düzeyinde danışılması ve işkolu düzeyinde sosyal diyalogun geliştirilmesidir. Sosyal tarafların Komite toplantılarına katılan temsilcilerinin sayısı 40'ı aşmamalı ve işçi ve işveren arasında eşit olarak paylaşılmalıdır. Her iki taraftan 15 katılımcının masrafları tamamıyla Avrupa Komisyonu tarafından karşılanacak olup, gerek işçi gerekse işveren tarafı masraflarını kendileri karşılamak üzere beşer katılımcı daha getirebileceklerdir. Temsilciler toplantıya, ortak komite kurulmasını talep eden sosyal taraf örgütlerinin teklifi üzerine Komisyon tarafından davet edilecektir. Komiteler yılda bir kez hazırlık toplantısı düzenleyecek ve çalışma planları doğrultusunda ilave toplantılar düzenleyebileceklerdir (<http://www.eiro.eurofound.ie/1999/02/feature/eu9902150f.html>).

D-Usül Ve Gelişmeler

Yukarıda da belirtildiği gibi yeni işkolu diyalog komitelerinin kurulma prosedürü Avrupa düzeyindeki tarafların ortak müracaatı üzerine başlamaktadır. Müracaatta bulunurken her iki tarafın da işkolu düzeyindeki temsil ve kapsam durumu, belirli işkolunun ulusal düzeydeki büyüklüğü ve ulusal düzeydeki örgütlerin sayısı gibi konularda bilgiler verdiği bir anketi doldurması gerekmektedir.

1999 başlarında Avrupa Komisyonu sosyal tarafları, sosyal diyaloga başlama veya mevcut diyalogu devam etmeye davet eden bir mektup yazma sürecini başlatmıştır. Bu davetin sonucu ise sosyal tarafların ilgili işkolunda temsil gücünün incelenmesi sonucuna göre belli olacaktır. Bu mektup çıkarıldıktan sonra sosyal diyalog yeniden başlayabilecektir. 1 Şubat 1999 itibarı ile Komisyon aşağıdaki 21 işkolunu temsil eden örgütlerden yeni işkolu sosyal diyalog komitelerinin kurulması talebini almıştır:

- tarım;
- yol inşaat;
- ülke içi su yolları;
- demir yolları;
- deniz ulaşım;
- havacılık;
- deniz balıkçılığı;
- telekomünikasyon;
- posta hizmetleri;

Kamu-İş; C:8, S: 3/2005

- oteller, hazır yemek ve turizm;
- ticaret;
- bankalar;
- ayakkabı;
- inşaat;
- özel güvenlik;
- temizlik;
- kişisel hizmetler;
- geçici çalışma;
- deri;
- şeker;
- el sanatları.

Eski gayriresmi çalışma gruplarından ise sadece üç tanesi bugüne kadar yeni işkolu sosyal diyalog komitesinin kurulması için başvuruda bulunmamıştır (sigorta, ağaç ve kereste işleri ve tekstil). Ancak tekstil işkolunun yakın zamanda başvuruda bulunması beklenmektedir.

Yukarıdaki işkollarından bir kısmı yeni gelişmeleri de temsil etmektedir, örneğin kuaförlük işkolu tüm kişisel hizmetleri kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Aynı zamanda geçici istihdam ve el sanatları işkollarında da işkolu düzeyinde resmi sosyal diyalog girişimleri ilk defa başlamıştır.

Komisyon sosyal diyalogun AB İstihdam Rehberlerinde belirlenen fırsat eşitliği, istihdam edilebilirlik ve uyarlanabilirlik gibi anahtar temalar üzerinde odaklanmasını teşvik etmektedir. Özellikle sosyal taraflara işin düzenlenmesinin modernleştirilmesi konusunda sözleşmeler müzakere etmeleri için çağrı yapılmıştır(<http://www.eiro.eurofound.ie/1999/02/feature/eu9902150f.html>). Sonuçta yeni işkolu sosyal diyalog komitelerinin kurulması ile birlikte Avrupa işkolu düzeyinde sosyal diyalog yeni bir aşamaya girmiştir. 26 işkolunda mevcut sosyal diyalog komiteleri ile Avrupa çapında işkolu düzeyinde sosyal diyalog artık yerleşmiş bir süreç haline gelmiştir. Son yıllarda bu komiteler fırsat eşitliği, işin modernleştirilmesi, eğitim, genişleme ve kurumsal sosyal sorumluluk gibi konularda ortak metinler müzakere etmişlerdir. 2002 başlarındaki durum aşağıda gözden geçirilmektedir.

Avrupa çapında işkolu düzeyinde sosyal diyalog 1998 Mayıs ayında Komisyon önerisi üzerine yapılan reformlar sonucunda önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Halihazırda 26 ortak işkolu sosyal diyalog komitesi mevcuttur. Kısa ve orta vadede yeni komitelerin kurulması da beklenmektedir. 200-2001 yıllarındaki gelişmeler aşağıdaki tabloda özetlenmiştir: (<http://www.eiro.eurofound.ie/1999/02/feature/eu9902150f.html>)

Tablo 3: 2000-2001 Yıllarında Benimsenen İşkolu Sosyal Diyalog Ortak Metinleri

İşkolu	Metin	Tarih
Tarım	İki güvenlik kitapçığı (ormanlık işleri ve serpme operatörleri için).	8 Kasım 2000
	Tarımda istihdam hakkında beyaz kağıt.	13 Nisan 2000
Sivil havacılık	Hava ulaşımındaki mobil çalışanlar hakkında anlaşma.	22 Mart 2000
Ağaç	Davranış Kuralları.	31 Ekim 2000
Ayakkabı	Sosyal eylem programı.	2 Haziran 2000
	Temel işçi hakları konusunda davranış kuralları.	17 Kasım 2000
	İstihdam konulu ortak deklarasyon	14 Nisan 2000
Ticaret	İrkçilikle mücadele konusunda ortak deklarasyon	15 Mayıs 2000
	Tele çalışma konulu anlaşma.	26 Nisan 2001
Elektrik	İşkolundaki serbestleşmenin istihdam üzerindeki etkisi konulu ortak deklarasyon	7 Kasım 2000
	İşkolunun geleceği konusunda ortak deklarasyon	31 Ocak 2000
Temizlik	İstihdam konusunda ortak deklarasyon.	20 Şubat 2001
	AB'nin genişlemesi konusunda	3 Nisan 2000
Balıkçılık	Petrol krizi konusunda sosyal tarafların kararnameşi.	20 Kasım 2000
	Mesleki eğitim ve vasıfların karşılıklı tanınması konusunda ortak deklarasyon.	20 Kasım 2000
Posta hizmetleri	Eğitim konusunda yuvarlak masa kararları.	29 Kasım 2000
	En iyi ayrımcılık karşıtı uygulamalar rehberi	30 Kasım 2000
Özel güvenlik	İşin modernleştirilmesi konusunda ortak deklarasyon	11 Tem. 2000
Kişisel hizmetler	Kuaförlükte davranış kuralları	26 Haziran 2001
Eğlence	Sürekli eğitim konusunda ortak deklarasyon	27 Mayıs 2000
	Çıracılık konusunda ortak deklarasyon.	13 Kasım 2000
Şeker	Gelişmekte olan ülkeler konusunda ortak deklarasyon.	13 Kasım 2000
Deri	Davranış Kuralları.	10 Tem. 2000
Telekomünikasyon	İşin düzenlenmesi ve bilişim toplumu konusunda ortak deklarasyon.	25 Ocak 2000
	Tele çalışmanın düzenlenmesi konusunda çerçeve anlaşma	7 Şubat 2001
Tekstil ve giyim	Sosyal eylem programı.	26 Mayıs 2000
Deniz ulaşım	Avrupa'da denizcilerin istihdamı ve mesleki eğitimine katkı.	25 Ocak 2001
Karayolu ulaşım	Şoförlerin istihdamı konusunda ortak deklarasyon.	15 Eylül 2000
Geçici acente istihdamı	Sosyal diyalogun geliştirilmesi konusunda ortak deklarasyon	3 Tem. 2000
	Geçici acente istihdamı konusunda ortak deklarasyon	8 Ekim 2001

Kaynak: <http://www.eiro.eurofound.ie/2002/01/feature/eu0201236f.html>

E-Sosyal Diyalog Komitelerinin Üzerinde Durduğu Başlıca Konular

Fırsat eşitliği son yıllarda işkolu düzeyindeki sosyal diyalogun anahtar konularından biri olmuştur. Müzakere edilen metinlerde ırkçılığa karşı mücadele konusuna da yer verilmiştir.

Kurumsal sosyal sorumluluk ve temel haklar konusunda çeşitli anlaşmalar yapılmıştır ve tekstil ve kişisel hizmetler gibi bazı işkollarında da müzakereler devam etmektedir. Balıkçılık işkolunda taraflar ortak bir görüş benimseyerek Avrupa Komisyonuna AB ülkeleri ve üçüncü ülkeler arasında balıkçılık işkolunu ilgilendiren sözleşmelere "sosyal hüküm" ilave edilmesini tavsiye etmişlerdir. Otel ve restoranlar gibi bazı işkollarında da temel haklar konusu

Kamu-İş; C:8, S: 3/2005

müzakere etmektedir. Ayakkabı işkolunda 2000 kasım ayında bu konuda bir davranış kuralı benimsenmiştir(<http://www.eiro.eurofound.ie/2002/01/feature/eu0201236f.html>)

Birçok işkolunda işin modernleştirilmesi konusu görüşülmektedir. Örneğin özel güvenlik hizmetleri işkolunda ortak bir inceleme hazırlanmaktadır ve bu incelemenin bir ortak tavsiyenameye yol açacağı tahmin edilmektedir. Bu işkolunda 2000 Temmuz ayında bir ortak deklarasyon benimsenmiştir (<http://www.eiro.eurofound.ie/2002/01/feature/eu0201236f.html>).

Teleçalışma son yıllarda yapılan müzakerelerin başlıca konularından birini teşkil etmiştir. Avrupa düzeyindeki sosyal taraflar bu konuda müzakerelere devam etmektedirler. Şubat 2001'de telekomünikasyon işkolunda gönüllü rehberler imzalanmıştır. Ayrıca 2001 Nisan ayında ticaret işkolunda gönüllü bir sözleşme imzalanmıştır.

Sürekli mesleki eğitim konusu da birçok işkolunda ele alınmaktadır. Ayakkabı, deri, tekstil, temizlik ve deniz ulaşım işkolları bu konuda görüşmeleri sürdürmektedir. Balıkçılık işkolunda sosyal taraflar vasıfların karşılıklı olarak tanınması konusunda 2000 aralık ayında bir anlaşma benimsemişlerdir. Eğlence işkolunda ise sürekli eğitim konulu bir ortak deklarasyon kabul edilmiştir. Tarım işkolunda da sosyal taraflar mesleki eğitim konusunda bir sözleşmeyi müzakere etmektedirler (<http://www.eiro.eurofound.ie/2002/01/feature/eu0201236f.html>).

Balıkçılık, gaz, telekomünikasyon ve kişisel hizmetler gibi çeşitli işkolları sağlık ve güvenlik konusunu ele almaktadırlar. Tarım işkolunda 2000 yılında iki güvenlik kitapçığı benimsenmiştir. İnşaat işkolunda ise ortak deklarasyon kabul edilmiştir.

F-Yeniden Yapılanmalara Eşlik Eden Sosyal Tedbirler

Çeşitli komiteler kendi işkollarında meydana gelen yapısal değişimlere bağlı belirli sosyal sorunları ele almaktadırlar. Örneğin demiryollarında sınırlar arası operasyonlarda çalışan personeli kapsayacak bir sosyal düzenlemenin getirilmesini sağlayacak yöntemleri görüşmektedirler (<http://www.eiro.eurofound.ie/2002/01/feature/eu0201236f.html>).

AB'nin genişlemesi konusuna da önem verilmektedir. Ayakkabı, telekomünikasyon, bankacılık, ticaret ve tekstil işkollarında bu konu ele alınmıştır. Bu konudaki sosyal diyalog açısından en önemli sorunlardan biri toplam sosyal diyalog bütçesinin yalnızca %5'ini genişleme konusuna ayrılabilceği düzenlemesidir. Ancak Komisyon'un bu tavanı yakında kaldırması beklenmektedir.

Kamu-İş; C:8, S: 3/2005

Bu ortak metinler işkolu düzeyinde sosyal diyalogun ivme kazandığını göstermektedir. Tahmin edileceği üzere fırsat eşitliği, işin modernleştirilmesi, kurumsal sosyal sorumluluk ve işkolunun yeniden yapılanması gibi bazı konular birden fazla işkolunu ilgilendirmektedir. Ancak işkolu diyalog komitelerinin kendi işkollarına has özel konuları ele alma eğilimi de giderek artmaktadır. İşkolu sosyal diyalogunun gelecek yollarda yeni sosyal diyalog komitelerinin kurulmasına ivme kazandıracağı tahmin edilmektedir (<http://www.eiro.euofound.ie/2002/01/feature/eu0201236f.html>).

YARARLANILAN KAYNAKLAR

European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions,
Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities,
2004

European Industrial Relations Review, No: 224, September 1992

European Trade Union Institute, The European Industry Committees and Social
Dialogue, Experience At Sectoral Level and in Multinational Companies,
Brussels: 1993

European Trade Union Institute, The Social Architecture of Europe Put To The
Test; Trade Union Ideas For A European Model of Development,
Brussels,1993

Ayşe Ünal, Uluslararası İşçi Örgütleri Ve Türk Sendikaları İle İlişkiler, Bursa, 1999

<http://www.eiro.euofound.ie/2002/01/feature/eu0201236f.html>

<http://www.eiro.euofound.ie/1999/02/feature/eu9902150f.html>)